

K I N D E R K R A C H T

FRANS SWARTELÉ

INHOUD

INLEIDING 7

HOOFDSTUK 1 - Yad Vashem 17

HOOFDSTUK 2 - Dertien krachtige kinderportretten 33

HOOFDSTUK 3 - De zes levens van Anne Frank.... 109

HOOFDSTUK 4 - Wat doet onze wereld met zijn
kinderen? 219

BIJLAGEN

Toespraak Malala Yousafzai 279

Literatuurlijst 286

Dankwoord 291

INLEIDING

VRIJDAG 13 NOVEMBER 2015. Parijs wordt getroffen door zes terroristische aanslagen opgeëist door IS. 89 mensen sterven in concertzaal Bataclan. In totaal 129 doden en 350 gewonden. Na de moord op de redactieploeg van *Charlie Hebdo* wordt Frankrijk opnieuw zwaar getroffen.

Een paar dagen later komen duizenden Fransen samen op de Place de la République om de doden te herdenken. Ze houden elkaars hand vast en zingen de *Marseillaise*.

Een vader komt samen met zijn zoontje op de arm bloemen neerleggen. Een journalist spreekt de vader aan, en richt zich plots tot het kind. Het manneke is vier jaar oud. Zijn zwarte haar plekt glanzend tegen zijn hoofd. Hij draagt een donkerblauwe jas met een brede gele kraag. Vader en zoon hebben Aziatische trekken, Vietnamwortels. Het ventje kijkt somber, zijn gezicht staat strak. 'Begrijp jij wat er gebeurd is? Begrijp jij waarom die mensen dat gedaan hebben?'

Het ventje denkt even na en antwoordt: 'Ja, omdat ze zeer zeer slecht zijn. De slechteriken zijn niet lief. En wij moeten er echt voor opletten.'

Hij stopt even, kijkt naar zijn vader en zegt: 'We zullen moeten verhuizen.'

De vader reageert verbaasd: ‘Nee, nee, wij moeten niet verhuizen. Frankrijk is onze thuis.’

De zoon probeert zijn domme vader te overtuigen. ‘Maar het zijn slechteriken, papa.’

‘Ja, maar die zijn er overal!’

‘Zij hebben pistolen. Ze kunnen ons neerschieten. Ze zijn heel slecht, papa.’

‘Ja, het is waar. Zij hebben geweren, maar wij hebben bloemen!’

‘Maar die bloemen die doen niets, papa, die zijn er om ... om ... om ...’ (zoekt naar woorden)

‘Kijk, iedereen legt bloemen om de geweren te verslaan.’

Het ventje vraagt verbaasd: ‘Zijn de bloemen en de kaarsen er om ons te beschermen?’

‘Ja. De kaarsen zijn er om de mensen die er niet meer zijn niet te vergeten!’

Het zoontje begrijpt plots de situatie. ‘Ze dienen om ons te beschermen, de bloemen en de kaarsen’, zegt hij fluisterend.

Hij kijkt naar zijn vader. Zijn gezicht klaart op. Hij begrijpt. In zijn kleine bol nestelt zich een grote waarheid. Bloemen en kaarsen, gedragen door velen, beschermen ons tegen alle geweld. De reporter geniet van het bewustwordingsmoment en vraagt:

‘Gaat het nu beter met je?’

‘Ja, beter.’

Hij lacht.

Wat een kind! Wat een toekomst! Wat zou Parijs, wat zou Frankrijk, wat zou de wereld zijn zonder dit ventje?

HOOFDSTUK 1

-

YAD VASHEM

*HUN GEEF IK EEN GEDENKZUIL BINNEN MIJN HUIS
EN BINNEN MIJN MUREN
EN EEN NAAM, VEEL BETER DAN ZONEN EN DOCHTERS.
IK GEEF HUN EEN EEUWIGE NAAM
DIE NOOIT ZAL VERGAAN¹*

Voor de tweede keer bezoek ik Jeruzalem. Voor de tweede keer zwerf ik door Yad Vashem, gelegen op de Herinneringsberg, waar jaarlijks de Israëlische Staat en miljoenen bezoekers uit alle hoeken van de wereld de Holocaust herdenken.

Hier wordt het lijden, de vernietiging en het verzet van het Joodse volk tijdens de Tweede Wereldoorlog op vele manieren tot uitdrukking gebracht. Ik ben op zoek naar het kinderpaviljoen. Mijn zoektocht vordert traag.

In de 'Herinneringshal' waar de assen van ontelbare slachtoffers uit de vernietigingskampen begraven liggen, valt een vuurzuil als een waarschuwend vinger van God, brandend uit de hemel. Dit nooit meer! Een man en een vrouw zitten geknield op de grond en

1 Zie Isaias, 56:5.

grijpen met beide handen, hoog opgestoken, en wenen wanhopig naar het licht. Ik buig het hoofd en bid.

Gefascineerd kijk ik naar de tekeningen en schilderijen gemaakt door gevangenen in de concentratiekampen op gevaar van hun leven. Wat is de mens een wonderbaar, veerkrachtig wezen. Zelfs de allergrootste repressie was niet in staat het artistieke verzet tegen de vernietiging te doden.

Slenterend over de 'Laan van de Rechtvaardigen tussen de Naties' lees ik aandachtig de namen van allen die hun leven op het spel gezet hebben om Joden te redden tijdens de Tweede Wereldoorlog.

In de 'Vallei der Gemeenschappen' word ik pijnlijk geconfronteerd met de ontelbare namen van de uitgeroeide en verdwenen Joodse gemeenschappen in Europa. Een volk, een cultuur brutaal van de kaart geveegd. Zou dit opnieuw kunnen gebeuren?

Op het plein genoemd naar het 'Getto van Warschau' groet ik met het allergrootste respect het standbeeld van Mordechai Anielewicz, leider van de gewapende opstand, omringd door strijdende mannen, vrouwen, kinderen, bejaarden. Waarom kozen niet meer Joden voor het gewapende verzet? Waarom leverden zoveel Joden zich zo braafjes over aan het moordende systeem?

Plots valt mijn oog op een rode treinwagon, hoog en scherp afgetekend tegen de blauwe lucht op een afgebroken brug vlak voor een gapende afgrond. De 'Veewagen' ter herdenking van de miljoenen Joden die uit alle hoeken van Europa getransporteerd werden naar de vernietigingskampen in het Oosten. Ik denk aan Eichmann, aan Hannah Arendt, aan de banaliteit van het kwaad. Ik huiver.

Yad Vashem. Hier kun je gemakkelijk een paar dagen rondzwerven, nadenken, mediteren of bidden. Alle haast valt weg. Het is een plaats die je moet veroveren, een schroeiplek waar je verplicht wordt na te denken over de mens, over de talrijke grijpparmen van het kwaad, over Europa, over Jodenhaat, over nazisme, over eigen leven en keuzes. Dit is een plaats van intens leven.

Het symbool van Yad Vashem spreekt boekdelen: uit prikkeldraad wordt een bloem geboren.

Leven is sterker dan de dood. Het kwade heeft geen blijvende macht. Uit de puinhopen van het verleden groeit nieuwe schoonheid. Tegen alle onderdrukking in, zal steeds opnieuw het verlangen naar bevrijding de kop opsteken. Uiteindelijk zal het goede overwinnen. Is dat zo? Heel zeker ben ik niet. Laat ons hopen.

JANUSZ KORCZAK

Plots duikt het standbeeld van Janusz Korczak² op. Ik ben verrast, sta stil en kijk ontroerd naar deze beeldengroep: Janusz en zijn kinderen, samen op weg naar de dood. Ik groet deze man die ik zo goed ken als grondlegger van de kinderrechtenbeweging.

Janusz Korczak, pseudoniem van Henryk Goldszmit, geboren en getogen in Warschau in een geassimileerd Joods gezin, wordt rebel, vernieuwer, kinderarts, schrijver, soldaat, verteller, professor en oprichter van weeshuizen. Als kind was hij niet gelukkig. Hij leed onder het autoritaire karakter van zijn opvoeding en kwam uit een psychisch belast

2 Hij leefde van 22 juli 1878 tot 6 augustus 1942.